ముంగిట్లో ముత్యాలు

"అక్షరాలు చదివే ఆడదంటే ఆయనకు ఇష్టం లేదు. ఆయన పేరు రామచంద్రయ్య. ఊరు కోనేటంపేట. ఆయన నీ మామగారు... కనబడితే, నేను గుర్తుంటే నా నమస్కారాలని చెప్పు...." ఆవిడ గొంతుకలో సన్నటి జీర.

"అరె! వై దిస్ చోకింగ్ ఆంటీ" ఆశ్చర్యంగా అంది రంజన....

"ఏమిటి? మీరు అంతగా అడిగితే తప్పకుండా చూసి వస్తాను..."

"ప్రామిస్?" టిష్యూతో కళ్లు ఒత్తుకుంటూ చేయి చాచింది చిన్నపిల్లలా మిసెస్ మేరీ అబ్రహం

బాబ్డ్ హెయిర్, సోఫిస్టికేషన్ చక్కటి ఉచ్చారణ వున్న మేరి వరల్డ్ బాంక్‌లో పనిచేస్తోంది... ఆరోగ్యంగా, చురుకుగా గ్రేస్‌ఫుల్‌గా వృద్ధాప్యాన్ని అందిస్తున్న ఆమె కళ్లు ఎదురుగా వున్న కోడలు రంజనను మీద దాటి, దూసుకుని ఏదో వెతుక్కుంటూ దిగంతాలను దాటిపోతున్నాయి.

ఎక్కడో కొన్ని వేల మైళ్ల దూరంలో వున్న ముక్కు కొండను దాటుకుని, ఒక కుగ్రామంలోకి అడుగువేస్తున్న పరువాలు ఉన్నవ్యక్తి గురించిన జ్ఞాపకాలలో జారిపోతోంది. ఆమె

కారణం ఆయన ఆమెను అగ్నిసాక్షిగా పెళ్లి చేసుకున్న భర్త... ఒకప్పుడు...

అతణ్ణి ఆ ఊరును, ఆ సాంఘిక నైతిక బంధాలను దాటి, స్కాలర్‌షిప్ కోసరం మతం, పేరు మార్చుకుని తన ఉద్దేశ్యాలకు, అవసరాలకు అందుబాటులో వున్న వ్యక్తితో సెటిల్ అయిపోయింది. యాభయ్యవ పడిలో ఇప్పుడు నో రిగ్రెట్స్...

కానీ .... ఏదో బోర్.... మొనాటనీ... స్వేచ్ఛ కోసరం "చదువంటే నా ప్రాణం" అన్న మేరీ ఇప్పుడు తప్పనిసరిగా ఉద్యోగం చేస్తే తప్ప తన ఐడెంటిటీని నిలబెట్టుకోలేని స్థితిలో వుంది... తమాషా స్థితి అది... "స్వేచ్ఛ కోసరం కంపల్షన్...."

ఆవిడ సెల్ఫ్ మేడ్ పర్సన్.... తన అత్తగారు... పదహారేళ్లకు కూడా పదో క్లాసుకు రాకుండా ఇంగ్లీషులో ఈజ్ ఎక్కడ పెట్టాలో, వజ్ ఎక్కడ పెట్టాలో తెలియకుండా చెరుకు గడలు, తంపట వేరుసెనక్కాయలు తినడం, కర్రాబిళ్లా ఆటలో గట్టివాడవడం తప్ప మరొక విద్య తెలియని రాఘవను తండ్రి దగ్గర నుంచి తప్పించి, గొప్ప ఎలక్ట్రానిక్ ఇంజనీర్‌ను చేసిన వ్యక్తి ఈవిడ... ఆవిడంటే చాలా గౌరవం రంజనకు.

ఆవిడ గతం... ఈ కాలంలో పెద్ద బాధపెట్టే విషయం కాదు....

భర్తలో అప్పుడప్పుడు చిన్నతనపు జ్ఞాపకాల పలవరింతలకు ఆశ్చర్యపోయేది రంజన. ఇన్నేళ్లు స్టేట్స్‌లో వున్నా ... ఏదీ మర్చిపోలేదతను... అదే ఆశ్చర్య మనుకుంటే.... తాము ఇండియా వెళుతున్నామని తెలియగానే, ఈవిడ – ఈ "రాక్ ఆఫ్ జిబ్రాల్టర్" వంటి వ్యక్తి కదలిపోయి, కన్నీరు కార్చి కోరుతున్న కోరిక వినగానే అదిరిపోయింది రంజన..... ఎటో దిగులుగా చూస్తున్న మేరీ కళ్లవంక చూస్తూంటే, ఏదీ ఆశ్చర్యమనిపించడం లేదు, హ్యూమన్ సైకాలజీ తెలిసిన రంజనకు.

కానీ, ఆ బాధలో తమకం, ఏదో పలవరింపు – "ఆయన మీకేం మిగిల్చారని ఈ జ్ఞాపకాలు" చేతులు కట్టుకుని, ఆమెను చదువుతున్నట్లు చూస్తూ అడిగింది.

ఊ – "జ్ఞాపకాలు... నిజం... జ్ఞాపకాలే ....". ఉలిక్కిపడుతూ జవాబు చెప్పింది మేరీ....

"అవ్వంత మధుర స్మృతులు కావనుకుంటానే?!..."

"ఊ! కావేమో?!...." పరధ్యాన్నంగా సోఫా మీద తల ఆనిస్తూ అన్నది మేరీ... ఒకప్పటి సీతారావమ్మ.

"ఏ జ్ఞాపకానికైనా మాధుర్యం ఆపాదించాలంటే, అసలు మధురిమ తెలియాలిగా? అది తెలుసుకునే లోపల – ష్... చాలా జరిగిపోయాయి... నాకు చిన్నప్పటి నుంచీ కట్టుబాట్లు గిట్టేవి కావు... నా ఇష్టం వచ్చినట్లు బ్రతకాలంటే, వీళ్లందరికీ లేని చదువు నాకుండాలనుకునేదాన్ని.... మా మేనమామలు అప్పట్లో తంబుచెట్టి వీధిలో, నగరంలో బియ్యం వ్యాపారం చేసేవాళ్ళు–"

"నగరం అంటే?"

"మద్రాసు".... నవ్వుతూ అన్నది మేరీ.

"అది మహానగరం మా పాలిట అప్పట్లో. అక్కడికి ఎక్కువగా వచ్చేదాన్ని. రిబ్బన్లు, చెంప పిన్నీసులు, హైహీల్స్ చెప్పులు కల్చరంతా మా ఊరికి నేనే తెచ్చాను. జుట్టు రింగులు తిప్పుకోడాలు, సెంట్లు వాడటాలు, నైలెక్స్ కల్చరు – ఇదంతా కూడా దాదాపు నా పుణ్యమే. ఈ పట్నవాసం వాసనతో నాకు మా ఊరు బ్రతుకు బ్రతుకు కాదనిపించేది."

పర్కొలేటర్ ఆన్ చేసి వింటోంది రంజన.

తెలుగుదేశంలో ఎక్కువ పెరగకపోయినా, తెలుగుతనం తెలిసిన ఆడపిల్ల రంజన. హయ్యర్ స్టడీస్‌కు అమెరికా వచ్చిన ఆమెను ప్రేమించి పెళ్లి చేసుకున్నాడు రాఘవ. ఆ పెళ్లికి విపరీతంగా సంతోషించి, ఆశీర్వదించిన మొదటి వ్యక్తి మేరీ....

బాల్యంలోని జ్ఞాపకాలు, యవ్వనంలోని అనుభవాలు మనిషి జీవితం మీద పడుగు పేకలాగా జీవన విభ్రాంతులు కలిగిస్తాయన్నది తెలిసిన పిల్ల రంజన... భర్తలో ఆ పలవరింత అర్థం చేసుకోగలదు.

కమిట్‌మెంట్ కానప్పుడు బోలెడన్ని సెంటిమెంట్లు మాట్లాడే వ్యక్తి రాఘవ. కానీ, ఈవిడలో ఈ కలవరింత ఏమిటి?!

ఇన్నేళ్ల తరువాత. ఇంత నాగరికత ఇచ్చిన అనుభవం తరువాత,

"ఏం చేశాను నేను?" అని ఆలోచిస్తోందా? ఉలిక్కిపడింది రంజన.

మేరీ తన జ్ఞాపకాలు, అనుభవాలు గుదిగుచ్చి చెపుతోంది. వింటూ రంజన ఆలోచిస్తోంది.

ఓ గాడ్! ఆవిడ స్మృతుల మధ్య ఏదో ధ్వని....

"ఏం చేశాను నేను?" అని జీవితాన్ని సమీక్షించుకుంటే ఫరవాలేదు కానీ,

"ఎందుకు చేశాను ఇలా?" అని ఆలోచించే దురదృష్టం ఈవిడకు ఈ వయస్సులో అవసరం లేదు.

మంచో, చెడో "మన మనిషి" అన్న వ్యక్తిని రక్షించుకోవాలి అంటే, వాళ్లను "గిల్టీ ఫీలింగ్" నుంచి దూరంగా తీసుకువెళితేనే ఆలన, లాలన, పాలనకు అర్థం వుంటుంది...

అందుకే.

"బట్.... మీకు నో రిగ్రెట్స్... కొన్ని విషయాలు ఆలోచించడానికి అందంగా వుండచ్చు.. కానీ అనాగరికంగా మిమ్మల్ని కొట్టి, బాధపెట్టి బానిసలాగా చూసిన మనిషి. మీరు ఎదుగుతానంటే మిమ్మల్ని శతవిధాల ఆపాలని ప్రయత్నం చేసిన వ్యక్తి - అలా ఆయనను తయారు చేసిన ఆ అనాగరికత అవి మీకు జ్ఞాపకాలైతే ఫరవాలేదు కానీ, మిస్ అయిపోతున్నానని మాత్రం ఫీలవకండి...."

"అలా చెప్పాడా రాఘవ నీకు?! సౌమ్యుడు వాడు. ఊ! అదీ నేను నేర్పించిందేగా!" నిర్లిప్తంగా నవ్వుతూ అన్నది మేరీ.

సగటు మొగవాడిగా, తల్లి చేసిన సాహసాన్ని, తప్పును సమర్థించుకోవడం తప్పనిసరి అయినప్పుడు, తండ్రిని, ఆయన వాతావరణాన్ని చాలా బార్బారియస్‌గా చిత్రీకరించడంతప్ప దారి లేదు రాఘవకు.

"అమ్మా! ఎంత అమెరికాలో వున్నా, మనం ఇండియన్స్‌మి. మన ఐడెంటిటీ పోదు. రాత్రి పది దాకా ఆ తిరుగుళ్లేమిటి? ఆ డేటింగ్ లేమిటి నీ కూతురికి?" అని సవితి చెల్లెలు మీద జులుం చేసే రకం అతను. అందుకే తనకు నచ్చని విషయాల గురించి చెప్పాల్సి వచ్చినప్పుడు వేరే కోణం నుంచి చూసి, సంతృప్తిపడగలడు... తల్లి లేచిపోయిన తరవాత ఊరు ఊరంతా తల్లిని దుమ్మెత్తి పోస్తున్నా-

"పిచ్చిది. దాన్నేమనకండి... తెలిస్తే నట్టింట్లో చిచ్చుపెట్టుకుంటుందా? ఎక్కడున్నా సుఖంగా బతికిపోనీండి..." అనే తండ్రి గురించి పొరపాటున కూడా బైటకు చెప్పడు రాఘవ. సీతారామయ్య దొడ్డంతా తిరిగి కండువాలో మల్లెలు, పారిజాతాలు కోసుకువచ్చి,

"పారిజాతాలు దేముడికి పెట్టు. మల్లెపూవులు నువ్వు పెట్టుకో...." అని బంగారంలా తోమిన పూజా పాత్రలో పోస్తే,

"నాకేమక్కర్లేదు..." అని హఠంగా ఎడం కాలితో తన్నినప్పుడు,

తన అహాన్ని, పసితనాన్ని ఈడ్చి చెంప దెబ్బకొట్టాడు. నిజమే... కానీ ఆ తరువాత బ్రతిమాలి చీర కొనిపెట్టాడు. సినిమాకు తీసుకెళ్ళాడు... పదకొండో ఏటే పెళ్ళైన తన పసితనపు ముద్దు ఎంత చెల్లించాడని?! ఏదో కావాలని, ఏడ్చి రాగాలు పెట్టిన తనను ఎవరూ చూడకుండా మల్లె పందిరి కింద గుండెల మీద పడుకోబెట్టుకొని జోకొట్టాడాయన. మరి ఇవన్నీ ఎవరికి అర్థమౌతాయి?

పాంజేబు పట్టాలు పెట్టి... ఆ పాదాల్ని పదే పదే తమకంగా చూస్తూ, ముద్దుపెట్టుకున్న అతణ్ణి, ఆ చూపులో ఊపును ఉప్పెనను ఎలా వర్ణించగలదు?!

ఈనాడు, కాస్ట్లీ విస్కీని, కట్ గ్లాసులో తన ఖరీదైన కార్పెట్ మీద విసిరేసి అబ్రహాం విసిగించి, అల్లరి పెడుతూంటే,

"ఆఫీసులో టెన్షన్ పాపం...." అని సరి పెట్టుకుని బ్రతుకుతోంది.

ఇవన్నీ ఈ రంజనకు, ఈ తన స్నేహితురాలు, కూతురు, కోడలు అయిన ఈ పిల్లకు ఎంతని చెప్పగలదు?!

మెల్లిగా పర్స్‌లో కవరు తీసి ఇచ్చింది రంజనకు.

"ఏమిటిది ఆంటీ?"

"నీ బర్త్‌డేకు గిఫ్ట్ కొనుక్కో – మనకు ఇక్కడ అమ్‌స్టర్ డామ్‌లో డైమెండ్స్ దొరికినా, మన దేశంలో లాగా రవ్వ కట్టడం చెయ్యలేరు. డైమెండ్ బాంగిల్స్ తెచ్చుకో.... నువ్వు పెట్టుకుంటే చూడాలని వుంది."

భుజాల మీద రెండు చేతులు వేసి, తనివితీరా తనను చూసుకుంటున్న మహా గొప్పదాన్లా వుండే ఆ పిచ్చితల్లిని చూడగానే కళ్ళ నీళ్ళు తిరిగాయి రంజనకు....

మౌనంగా తలూపింది.

"రంజనా!" మైక్రోవేవ్ ఆన్ చేస్తూ అన్నది మేరీ. తేరుకుని తలెత్తి చూసింది రంజన.

"తప్పకుండా మనూరు వెళ్ళిరా... ఆయనకు ఏం కావాలో చూసిరా...."

"తప్పకుండా!" మాట ఇచ్చింది రంజన.

* * *

కొడుకు, కోడలు అమెరికానించి వచ్చారని, కారు పంపించారని, తప్పనిసరిగా వచ్చాడు రామచంద్రయ్య. ఉన్న వాటిల్లో నుంచి మంచి చొక్కా వేసుకున్నా, ఆ పడవంత చల్లటి కారు హాయిగానే వున్నా, ఏదో ఉక్కిరిబిక్కిరిగా వుంది...

"సీతమ్మలానే వుంది...." కోడలు కాళ్ళకు దణ్ణం పెట్టగానే అనుకున్నాడు కానీ, "ఛీ! దాని పోలిక ఈ బంగారు తల్లికి వద్దు" అనుకున్నారు వెంటనే.

కొడుకు తన ముందు తలెత్తి మాట్లాడలేకపోవడానికి నవ్వొచ్చినా, రంజన చకచకా ఇంగ్లీషు మాట్లాడ్డం అంత రుచించకపోయినా, పెళ్ళై మూడేళ్ళైనా పిల్లలు లేరే వీళ్ళకు అని విచారించినా, ఆయనలో "మథన" మరేదో జరుగుతోంది.

రంజన ఆయనకు తెలియకుండా ఆయననే గమనిస్తోంది. ఈ మేటి మనిషి చాలా అందమైన వ్యక్తి. పలుకులో పెళుసుంది. కానీ, చేతలో తీపి కూడా వుంది. ఊరి నుంచి తెచ్చిన చెరుకు గడలు చెక్కి పెట్టాడు. "మంచి నెయ్యేసుకో అమ్మాయ్! మన గేదెది...." అని కొసరి కొసరి వేయించాడు.

కారు పంపితే అంత ఆత్మాభిమానం కల వ్యక్తి రాడనుకుంది.

కానీ, వచ్చాడు... ఎందుకని?!

బిడ్డ మీద మమకారమా? దాంట్లో, "వాడుట్టి ఎదవ... నిజాయితీ లేని ఎదవ!" అన్న ఛీత్కారం నిర్మొహమాటంగా వుంది మరి!

బాపాలాల్ దగ్గర ఆపి డైమండు గాజులకు లక్షరూపాయలపైన లెక్కపెట్టిఇస్తూ, చటుక్కున తలెత్తి చూసింది రంజన. పర్సులో నోట్ల వంక చూస్తున్నాయి మామగారి కళ్ళు. డబ్బు అవసరమా?!

ఉలిక్కిపడింది రంజన. ఆలోచనలు అంచనాలు తారుమారు చేస్తున్నాయి. ప్రతి మనిషికి, ప్రతి వస్తువుకూ ఏదో ఒక "ఖరీదు" వుంటుంది. డబ్బు, హోదా, పొగడ్త, పేరు, సెక్యూరిటీ దేనికో దానికి అమ్ముడుపోనివాడు సాధారణంగా వుండడు. ఎక్కడో, "ఇవేవీ ఒద్దు, మనిషి కావాలి, నా మనిషి..." అనుకునే వాళ్ళు నూటికో కోటికో ఒకరుంటారు.

అటువంటివాడు రామచంద్రయ్య అవ్వాలని మానసికంగా ప్రార్థిస్తోంది రంజన.

ఆ సాయంత్రం.....

"నాకు మీ ఊరు చూపించరూ?" సూటిగా మామగార్ని చూస్తూ అన్నది రంజన.

కాలు మడతేసి కుర్చీలో కూర్చున్నవాడు, ఒక్కసారిగా పైన కండువా దులిపి లేస్తూ,

"మనూరను.... పోదాం పా... ఇప్పుడే పోదాం..." అన్నాడు.

ఆ గొంతులో సంతోషం... ఆ కళ్ళల్లో మెరుపు.

* * *

తిరపతికి వెళ్ళే దారిలో నగరికి దరిదాపుల్లో, కొండల మధ్య నిర్మలమైన కోనేరులా వుంటుంది ఆ వూరు 'కోనేటంపేట!'

"అరె.... ఆ చింత చెట్లు మీ అవ్వవి కదూ! ఇప్పటికీ అదే చింతపండు వాడతారట ఆమె. నిజమా?" ఉత్సాహంగా అన్నది రంజన. దారి పొడుగునా ఆ పిల్ల ఎక్సైట్‌మెంటును ఆపలేకపోతోంది.

ఆశ్చర్యంగా ఆమె వంక చూశాడు రాఘవ. అతనిలో కూడా చిన్నప్పటి జ్ఞాపకాలు నిద్రలేస్తున్నాయి.

ఊరు చిన్నదే... ఒక రెండు వందల గడప వుంటుందేమో.. ఏ వృత్తివారికి ఆ వీధి వున్నది.

ఊరు ఊరంతా "రామచంద్రయ్యగారి కొడుకు, కోడలు వచ్చారంటగా..." అని విరగబడిపోయారు జనం.

కారు చుట్టూ చేరారు.

"పిల్లా! మీది అమెరికా అంటనా... ఆ ముగ్గు మాసింది అక్కడే వుందా? అదే... మీ అత్త సీతారామమ్మ...నా మేనకోడలే అది... కులాసాగా వుందా? పసిడి బొమ్మలా వుండేది. పొయ్యేకాలం వచ్చింది... బారెడు జుట్టుగుళ్ళో అమ్మవారు లాగుండేది..."

బిత్తరపోయి చూసింది రంజన ఆ పళ్ళు లేని అవ్వని. గభాల్న ఆవిడ కర్ర జారిపోతూంటే అందించింది.

"కళ్లు జారితే ఫరవాలేదులే – తట్టుకోగలను. కాలు జారితే కష్టం... పొయ్యేటప్పుడు ఇంటికి వచ్చిపో... పసుపు కుంకుమ పెట్టి పంపిస్తా.... ఓరి రాంచంద్రయ్యో.... కోడల్ని పంపవోయ్... ఏమిటా జాతర? అమ్మోరి కొలువులా.

జరగండెహె..." కర్రతో అదిలించి, జనాన్ని చీల్చుకుని వెళ్ళిపోయింది అవ్వ

కొబ్బరినీళ్ళు, మజ్జిగ తేట, కమ్మటి కాఫీ... అడిగే పని లేదు రంజనకు. ఎవరు ఇస్తే వద్దంటే ఎవరు బాధపడతారోనన్న భయం.

అందరి కళ్ళల్లో నవ్వు... ఆనందం.... 'ఈ ఊరంతా మంచివాళ్ళేనా?' అన్నట్లు చూస్తోంది ఆమె.

ఎన్నో అడుగుతున్నారు. ఏదేదో చెప్తున్నారు. ఇంట్లో ముసలమ్మలు వంట ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. పడక్కుర్చీలో కూర్చుని, గౌరవంగా ఎదురుగా నిలబడి వున్న జనానికి కొడుకు ఉద్యోగం గురించి చెప్తున్నాడు రామచంద్రయ్య. ఒద్దన్నా ఆ గొంతులో గర్వం... కొడుకుతోపాటు కోడలూ ఉద్యోగం చేస్తోంది. ఆ విషయం చెప్పడం నామర్దా ఆయనకు... అర్థమై నవ్వుకున్నది రంజన.

ఇల్లంతా తిరిగి చూసింది... అక్కడక్కడ క్రాక్‌లిచ్చింది. వెనకాల వంటకు గుండ్రంగా చాలా ఆర్టిస్టిక్‌గా కట్టిన చిన్న గది... దొడ్లో అక్కడక్కడ ఆంటిక్ పీసెస్ లాంటి గంగాళాలు దొర్లించి వున్నాయి. వెనకాల మందారాలు, పారిజాతాలు... గుబురు సంపెంగ కాబోలు... నూతిగట్టున కూర్చుని ఊరివారి కబుర్లు వింటోంది.

గోడమీద గంగానమ్మ కొలువుకు రాసిన పసుపు చందమామ. ఎరుపు కళ్యాణం బొట్టు.

"ఇదుగో, ఈడే మీ అత్తగారు మజ్జిగ చేసేది. మంచి చెయ్యి ఆమెది. ఎంత వెన్న పడేదో... ఇదుగో, ఈ గట్టుమీద తలార పెట్టుకుంటూ తిరిగేది. బారెడు జుట్టు. వాళ్ళత్త వైనంగా చిక్కుదీసి, సాంబ్రాణి పొగ వేసి దిష్టి తగులుతుందని కొండె సిగ చుట్టేది. ఎంత ముద్దుగా చూసేవారు ఆ యమ్మను... ఎప్పుడైనా కనబడుతుందా?"

మెల్లిగా తలూపింది రంజన... ముప్ఫై ఏళ్ళు గడిచినా ఈ జ్ఞాపకాలు ఆమెకు సొంతమేనా?

"ఇదుగో, ఈ మల్లె అంటు ఆమె పుట్టింటి నుంచి తెచ్చుకున్నది. ఎన్ని చామంతులుండేవో... ఉన్నన్నాళ్ళూ ఇల్లు నందనవనం చేసేది."

తులసి కోట వంక చూస్తూ ఆలోచిస్తోంది రంజన. జరిగిన కాలం నాటి నిశ్శబ్ద చిత్రాలు ఆమెకు అర్థంకాని చాలా విషయాలు చెబుతున్నాయి.

"మా ఇంటికి రామ్మా శుక్రవారం పొద్దు.... పసుపుకుంకుమ తీసుకుని పోదువుగాని...." నవ్వుతూ పిలిచింది ఒక పెద్దింటి ఇల్లాలు.

అలా అలా అంచలంచలుగా ఇళ్ళు, బజార్లు చూస్తోంది రంజన.

"ఇదుగో, ఈ గుళ్లో దీపం ఎప్పుడూ కొండెక్కనివ్వరు తెలుసా? మా వినాయకుడి గుడి ఇది. మొక్కుకో... పండంటి బిడ్డ పుడతాడు." చల్లటి మాట, ఎర్రటి చీర, తెల్లటి పళ్ళు, కాటుక కళ్ళు! ఎవరా అని వెనక్కు తిరిగి ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది రంజన.

"ఓయ్... బత్తుల జీలమ్మరోయ్... ఏవమ్మోవ్... కోడల్ని చూడ్డానికి వచ్చావ్ అయితే..."

ఎవరో పరిహాసంగా అన్నారు. ఆ యాసలో ఏదో మ్యూజిక్ హమ్మింగ్... వెనుకటి జన్మల జ్ఞాపకాల లాంటి ఏదో తీపి... తేరుకుని ఆవిడను చూసింది. ఈవిడకు తనే రకంగా కోడలు?!

చిన్న చిన్న వీధులు దాటుతున్నారు.

"ఆ వీధి చూపించావ్!.... అక్కా మా వీధికి తీసుకురా..."

ఒకర్నొకరు ప్రశ్నించుకుంటూ తీసుకువెళ్తున్నారు... గట్టిగా పదడుగులు కూడా లేనిది వీధి!... నవ్వుకుంది రంజన.

ఎవరిదో ఇల్లు పడగొట్టి కడుతున్నారులా వుంది... గొప్ప గొప్ప కళా ఖండాలు చెక్కిన దూలాలు ఉసూరుమని పడి ఉన్నాయి.

"మా బిడ్డకు పట్నం వాసన వంట బట్టిందిలే వదినా! ఆడంతే... మనశ్శాంతిగా బ్రతకడు... బంగారం లాంటి ఇల్లు పగులగొట్టి ఆడంబరంగా కడతాడంట..." కొత్తచీర, రవికల గుడ్డ పెడుతూ మొత్తుకుంది మునిరంగమ్మ.

"ఇదుగో, ఇక్కడే ఈ గుడి ముంగిట్లోనే మీ మాంగారి చెల్లెల్ని గభాల్న తాళి కట్టి పెళ్ళి చేసుకున్నాడు పెద్దలు ఒద్దన్నా అయ్యవారు. అప్పుడేమైందో తెలుసా? తలంబ్రాలు లేకపోతే తప్పుగా తోసి ముత్యాల సరాలు తెంపి పోసింది మీ ముత్తవ్వ.

తా నచ్చినవాడ్ని ఎన్నుకుంది, తప్పేముందని తండ్రికి ఎదురు తిరిగి రామచంద్రయ్య బలవంతంగా ఇద్దర్నీ గృహప్రవేశం చేయించాడు. అప్పుడు మీ ముంగిటి నిండా ముత్యాలే..." పకపకా నవ్వుతూ ఒకరి మాటలో ఒకరు కలుపుతూ, కల్లాకపటం లేకుండా చెపుతున్నారు ఇల్లాళ్ళు.

ముంగిటి నిండా ముత్యాలు... ఏం ఊరిది?! నిజమే. పచ్చి పేడ ఎర్ర మన్నుతో తాపీపనివాడంత అనుభవంతో అలికిన అరుగులు, అలా అలికితే దోమ, ఈగ రావట. ముంగిట్లో ఎర్రమన్ను గీతలు మధ్య ముగ్గులన్నీ ముత్యాల్లాగానే వున్నాయి రంజనకు. ఆ ముగ్గులు, ఆ శుభ్రత ఆ ఊరు స్త్రీ ధనం! ప్రతి ఇంట్లో విచిత్రంగా గోడకు చెక్క కొట్టి దేముళ్ళను అమరుస్తారు. పసుపు, కుంకుమ, రంగవల్లులు, పంచ ముగ్గులు, ఎర్ర నీటిలో మెరిసిపోయే జంట దీపాలు... సన్నికల్లు మీద సైకతలింగం పెట్టి తెల్లవారు ఝామున లేచి వ్రతం చేస్తారు ఆడవాళ్ళు. శుభ్రత, శుచి, భక్తి, శ్రద్ధ... భగవంతుడు ఏనాడో కిక్కిరిసిపోయిన కోరికల గుళ్లో నుంచి పారిపోయి కోనేటంపేటలో కాపురం పెట్టాడనుకుంది రంజన.

ఇంటికొక జాకెట్టు బట్ట, తాంబూలాలు, మెరుస్తున్న పసుపు పాదాలు, వెనకాల ఊరేగింపులా జనం. ప్రతి ఒక్కరూ "అక్కా" అని నోరారా పలకరిస్తున్న ఆ ఊరిలో కోనేరు కూడా "నన్ను చూడవూ?" అని పలకరిస్తున్నట్టు వుంది.

"ఈ కోనేర్లో ఎన్ని రోజులు స్నానాలు చేశాను? నాన్న చిన్న గోచి పెట్టి ఈత రావడానికి కోనేట్లో పడేసేవాడు. ఎంత హాయి. అప్పుడు చుట్టూ వెదురు పొదలుండేవి. పాములు గూడా మా సందడికి పారిపోయేవి..." చెప్పాడు రాఘవ.

ఆ గాలి, నీరు మేను సోకంగానే కొత్త ఉత్సాహం వచ్చింది అతనికి. చాలా ఆర్టిఫిషియల్‌గా అతికించుకున్న గంభీరత చెదిరిపోయింది.

"మీ అత్తగారు ఈ ఊరు ఒదిలిపోయిన సంవత్సరమే అమ్మవారి నోరు ఎవరో మాంత్రికుడు కట్టేశాడమ్మా!"

"అదేమిటి? అమ్మవారు ఊరుకుంటుందా?"

"పేరు, రూపం ఏర్పడగానే దేవతైనా కాలానికి, మంత్రానికి కట్టుబడాలిగా తల్లీ! ఇంట్లో మందారాలన్నీ తెచ్చి, మాల కట్టి అమ్మకు వేసే మీ అత్తగారు. పెళ్ళాం పూల పిచ్చితో ఎండలో వస్తుందని, మమ్మల్ని అదిలించి, తెల్లవారు ఝామునే గుడి తెరిపించేవాడు మీ మామగారు.... అవ్వే రోజులు..." పూజారాయన మాట్లాడుతున్నాడు.

విగ్రహం మౌనంగా వుంది... ఆమె కూడా ఆ ఊరి ఆడబిడుచు కిందే లెక్క జనానికి...

"ఎందుకలా చేశాడు అమ్మవార్ని?" కుతూహలంగా అడిగింది రంజన.

"ఎందుకా? ఈ తల్లి శక్తి గల దేవతమ్మా! ఈమె వుంటే చుట్టుపక్కల చేతబడులు, చిల్లంగులు పని చెయ్యవు... అందుకే, ఈవిడను నిర్వీర్యం చేస్తే కానీ, వారి ఆటలు సాగవని..."

ఆలోచిస్తోంది రంజన. డివైన్ మాగ్నటిక్ ఫీల్డ్, ఎలక్ట్రో మాగ్నటిక్ ఎనర్జీ ఫీల్డ్ తెలియని వ్యక్తి కాదు ఆమె.

పూజారిగారి భార్య జనాన్ని అదిలించి లోపలికి తీసుకువెళ్ళింది.

"మీ అత్తగారు ఊరు దాటగానే 'నువ్వు మగాడివి కాదు కనుకే అది ఊరు దాటింది, అసలు ఆ కొడుకు మాత్రం నీకే...' అని జనం అడ్డగోలుగా మాట్లాడారని ఛాలెంజీగా ఈ బత్తుల జాలమ్మను చేరదీశాడు మీ మాంగారు. ఆ యమ్మా ఆయన్నే నమ్ముకుంది. ఆయన మీ అత్తగార్ని మర్చిపోలేదు ఏనాడూ... ఆ ఇంట్లో జ్ఞాపకాలన్నీ ఆవిడవే..."

అన్నీ వింటూ ఆలోచిస్తోంది రంజన. మాటల్లో పెట్టి ఊరివారినుంచి చాలా వివరాలు సేకరించింది.

డ్రైనేజ్ లేకపోయినా, మరుగు దొడ్లు ఊరికి దూరం కనుక ఊళ్లో ఇన్‌ఫెక్షన్ లేదు. శుచీ, శుభ్రతా ఆచారం పేరుతో అక్కడ అలవాటుగా బ్రతికి వున్నాయి. చిన్న స్కూలు. ఎవరో మహానుభావుడు మంచి నీటి బావికి మోటారు పెట్టించి ఊరికి ఉపకారం చేశాడు. పట్నం వాసన 'పల్లెపట్టు' దగ్గర ఆగిపోయింది.

పసిపిల్లలా, అమ్మవారు పారు వేటలా ఊరంతా ఊరేగింపుగా తిరిగింది రంజన. తిరిగి ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి తలెత్తి చూసింది.

వాకిట్లో చేతులు కట్టుకుని చూరు కింద నుంచి ఆమెనే చూస్తున్నాడు మామగారు. ఆమె చూడగానే చటుక్కున తల తిప్పి,

"సుబ్బక్కా... కోడలికి ఎర్రనీళ్ళు తీసి పొయ్యి..." అని పైకొంగు మలుపుతూ రోడ్డెక్కాడు.

ఆ చూపులో నిలుపు, ఆశీర్వచనం, ఆప్యాయత, గుర్తింపు–

కళ్లు చెమర్చాయి రంజనకు.

వాకిట సింహద్వారం వస్తున్నప్పుడు హడావిడిలో గమనించలేదు. శ్రీరామ జననం నుంచి పట్టాభిషేకం దాకా చెక్కుంది.

శాన్‌ఫ్రాన్సిస్కోలో తమ ఇంట్లో వెయ్యి డాలర్లతో కొన్న "ఏంటిక్" గుర్తుకు వచ్చింది.

"అసలు ఈ ఊరు, ఈ ఇల్లు, ఈ మనుష్యులు అంతా ఆంటిక్ పీసెస్. ఆ దేశంలో కేవలం 50, 60 ఏళ్ల నాటి కల్చర్ ప్రిజర్వ్ చెయ్యడానికి అంతగా అవస్థ పడతారు. మరి ఈ ఊరు చరిత్ర ఎంతండీ?!" భర్తతో అన్నది.

అన్నం తింటూ తలెత్తి చూశాడు మామగారు. ఆ కళ్ళల్లో మెరుపు, సన్నటి నవ్వులో గుర్తింపు.

గోడకానుకుని దూరంగా కూర్చున్న రంజనకు ఈ అనుభవమంతా తమాషాగా వుంది.

"అమ్మవారి కొలుపు లెత్తాలని, పుష్పగిరి స్వాముల్ని పిలిచి తిరిగి ప్రాణ ప్రతిష్ఠ చేయించాలని అయ్యకు ఆశమ్మా! ఊరందరికీ అన్నదానం చెయ్యాలిట... పదివేల ఖర్చు... పంటలు సరిగా లేవు. ఊరి మీద మమకారంతో ఏ ఊరు సంపాదనకూ ఆశపడలేదు. తృప్తిపడ్డాడు. ఇక్కడే బ్రతికాడు.... ఆ మా తల్లిని ఒక్క గడియ కూడా మర్చిపోలేదమ్మా!"

బత్తుల జాలమ్మ చెప్తోంది.

మెల్లిగా ఒడి విప్పి "అమ్మోయ్... పట్నం పిల్లవి. అమెరికా దానివి. వేసుకుంటావో లేదో కాని, కులం ఒప్పుకోకపోయినా కోడలివే నాకు... వేసుకుంటావా తల్లీ!" అన్నది.

"ఏమిటి?" ఇంతింత కళ్ళతో అడిగింది రంజన.

మెల్లిగా ఒణుకుతున్న చేతుల్తో సిగ్గుగా, బెరుగ్గా తీసింది పొట్లం ఒళ్ళోనించి.

గాజులు–ఎర్రటి మరకతపుపొడితో చేసినట్టున్న గాజులు. కళ్ళంబడి నీళ్ళు తిరిగాయి రంజనకు. అత్తగారు కొనుక్కోమన్న డైమండ్ గాజుల పక్కనే తొడుక్కుంది ఎర్రటిగాజులు. చెయ్యిపదిసార్లు గలగలలాడించి చూసుకుంది. చటుక్కున చేతులు ముద్దుపెట్టుకుని, మెటికలు విరిచి 'దృష్టి' తీసింది బత్తుల జాలమ్మ. ఆమె కళ్లలో తృప్తి, పెదవిలో ఒణుకు.

'తనను నేను ఏక్సెప్ట్ చేశానన్న తృప్తా ఇది?! ఆఖరికి మనిషికి ఏం కావాలి? ఆ కాస్త 'తను' అన్న గుర్తింపా?!'

మరొకసారి ఆలోచిస్తూ ఇల్లంతా తిరిగింది రంజన. అన్ని లక్షల మైళ్ళ దూరంలో వున్న అత్తగారి పలవరింపు ఆ ఇంట్లో ప్రతి అణువులోనూ ప్రతిధ్వనిస్తోంది.

'అందుకే ఆంటీ అంత తలుచుకునేవారు...' అనుకుంది.

గట్టిగా బిగించి వేసిన జడ, పూవుల ముడుపు, వెనక అద్దం, పెద్ద బొట్టు, నిష్కల్మషంగా నవ్వుతున్న కళ్ళు, కాళ్ళకడియాలు, పాంజేబు పట్టాలు... ఇవన్నీ అలంకరించిన చాలా పెద్దసైజున అత్తగారి ఫోటో వుంది పూజగదిలో ఇవతలి గోడకు. అడుగున వంకర టింకర అక్షరాల్తో కుంకుమ రంగుతో–

"నా సీతారావమ్మ" అని రాసి వుంది.

కళ్ళనీళ్ళు తిరిగాయి రంజనకు.

మేరీ అబ్రహాం, వరల్డ్ బాంకు ఎంప్లాయి, చాలా ధనవంతురాలు, ఏం పోగొట్టుకున్నానని తన 50వ ఏట పలవరిస్తోందో అర్థమైంది రంజనకి.

❀ ❀ ❀

"ఒక యాభైవేలు మామగారి పేర బాంకులోకి ట్రాన్స్‌ఫర్ చేయించండి. పక్కన రెండెకరాల పొలం, మన పొలానికి కలిసేది బేరానికి వచ్చిందిట. ఆయన పేర రిజిస్టర్ చేయించండి. ఇల్లు కూలిపోతోంది... బాగుచేయించి, అమ్మవారికి కొలుపులు ఎత్తడానికి 'సరే' అనండి" భర్తతో మెల్లిగా మాటలు పేర్చి చెపుతోంది.

"ఛా! ఛా! ఎందుకు వేస్ట్? నువ్వు కూడా ఏమిటి రంజనా?! ఈ కూలిపోయే ఇల్లు ఇంకెలా బాగు చేయించగలరు!? మద్రాసులో ఫ్లాట్ కొనిపెడదాం కావాలంటే...

[illegible]"

"హూ! వేస్ట్... ఆ పదానికి అర్థం ఏమిటో తెలుసా మనకు? ఇండియా నుంచి గ్రనైట్ తెప్పించుకుని అక్కడ ఇల్లు కట్టించారు. అక్కడ మీకు మీ అమ్మగారి జ్ఞాపకాలున్నాయా? చిన్నప్పటి కలలున్నాయా? మీ నాన్న తాలూకు వ్యక్తిత్వపు నీడలు వున్నాయా? అవి ఎంత ఖరీదు?! ఎవరో ఊళ్లోవాళ్లు చూడ్డానికీ మెచ్చుకోడానికీ బ్రతికాం ఇన్నాళ్లా..."

"అంటే?" అర్థం కానట్లు అన్నాడు రాఘవ.

"ఇదుగో... ఈ చేతి గాజుల ఖరీదు దాదాపు లక్ష రూపాయలు దాటింది. ఇది ఒట్టి అలంకారం... స్టేటస్ సింబల్. కానీ అందులో పదివేలు, జస్ట్ టెన్ థౌజండ్ ఈ కూలిపోతున్న జ్ఞాపకాల తీయదనం నిలబెట్టగలదు. నాన్నకు కావల్సింది ఇవ్వగలదు..."

"సరే, నీ ఇష్టం... పొలం కొనడం, ఇల్లు రిపేర్ చేయించడం నాకొక లెక్క కాదు. కానీ, అమ్మవారి కొలుపులనీ, అన్నదానాలు చేయించడమనీ వేస్ట్ చెయ్యద్దను... అర్థమైందా?" ఎటో చూస్తూ అన్నాడు రాఘవ. అతను ఎంత లౌక్యుడైపోయాడంటే, అతని మంచి ఆలోచనకు కూడా మరొకరి సపోర్టు కోరుకునేటంతటి బలహీనుడైపోయాడు. ..ప... 'ఇతడు బ్రతికేది ప్రాక్టికల్ మనుష్యులుండే అమెరికా కాబట్టి సరిపోయింది... ఇటువంటి వాతావరణంలో వందిమాగధుల మాట విని ఎన్ని వంకరదారులు తొక్కేవాడో కదా!' అనుకుంది రంజన.

ఇవన్నీ అక్కడ గమనించలేకపోయినా, ఇవ్వాళ నిజాయితీ వర్షిస్తున్న ఈ వాతావరణంలో స్పష్టంగా తెలుస్తోంది ఆమెకు. నవ్వొచ్చింది.

"మనమెవరం ఒద్దనడానికి? దేవతకు, ఈ ఊరికీ, మన కుటుంబానికీ వుండే అనుబంధానికి మన డొనేషను ఇది – అంతే. ఊరు దాటిపోయిన ఈ దేవత తిరిగి ఎలాగూ రాలేదు... అమ్మవారికైనా ప్రాణప్రతిష్ఠ జరగనివ్వండి..." అత్తగారి ఫోటో చూస్తూ భోరుమంది రంజన.

"రంజనా! ఏయ్!... ఎందుకంత సెన్టిమెంటల్ అయిపోతున్నావు? ఏమైంది నీకు?" దగ్గరగా వచ్చి కుదుపుతూ అన్నాడు రాఘవ...

తల్లి ఫోటో పక్కన చిన్నప్పుడు నల్లపూసలు, మామిడిపిందెలు, సిగ్గుబిళ్ళ మొలతాడుతో ఒక చిన్న బాబు ఫోటో వుంది... రాఘవది... అ పక్కన శుభ్రంగా తుడిచిన ఉయ్యాల వుంది. అది అతను పసితనంలో ఊగింది...

"ఏమిస్తే మనకు జ్ఞాపకాలు దొరుకుతాయండీ?! ఆ ప్రపంచంలో ఎవరు మననుంచి ఏం ఆశించకుండా, కేవలం మన జ్ఞాపకాలతో బ్రతికేది? ఈ జన్మలో లౌక్య ప్రపంచంలో మొగవాడికి ఆడవాళ్ళ గుండెల్లో ఉప్పెనలు అర్థం కావండీ... అందుకే మాకు చాలా అర్థమౌతాయి..."

కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ అన్నది రంజన.

"ఆయనకు తప్పకుండా ఏం కావాలో చూసిరా... ప్లీజ్..." అక్కడెక్కడో కొన్ని మైళ్ల దూరంలో వున్న మేరీ అబ్రహాం రూపు మార్చుకుని ఫోటోలో నించి వేడుకొంటున్నట్లనిపించింది రంజనకు.

"ఓకే. డన్... నీ ఇష్టం... ఎమోషను అవకు... అందరూ చూస్తారు... కమాన్, అదుగో ఎవరో వచ్చారు" అంటూ హడావిడిగా జుట్టు సర్దుకుంటూ బైటి వాకిలివైపుకు వెళ్లాడు రాఘవ.

"అమ్మాయ్!"

ఆ పిలుపులో లక్ష అర్థాలు వినిపించాయి. తలెత్తి చూసింది.

మామగారు... గుమ్మానికి ఆనుకుని చూస్తున్నాడు...

"అక్షరాలంటే నాకు అసహ్యం... చదువిచ్చిన నాగరికతే నా భార్యను నాకు దూరం చేసింది అని నేను భ్రమపడేవాడ్ని... అందుకే నీ మొగుడ్జి కూడా చదివించలేదు... కానీ ఇప్పుడు అర్థమైంది... నువ్వు నిజంగా చదువుకున్నదానివి తల్లీ! చిన్నదానివి, నా బిడ్డవు... నీకు నమస్కరించాలనిపిస్తోంది. కానీ... చెయ్యను – ఆయుః క్షీణం..."

గావంచాతో కళ్లు ఒత్తుకుంటున్నాడు ఆజానుబాహువూ, పౌరుషవంతుడు, ఆరడుగుల అరవిందదళాయతాక్షుడు అయిన ఆ పల్లెటూరి కామందు...

ఆ ఇద్దరి మధ్యా ఏర్పడిన అద్భుతమైన నిశ్శబ్దం వాతావరణంలో పార్టికల్స్‌ను చార్జ్ చేసి ఆమెకు ఆయన పాత జీవితాన్ని సినిమాలా చూపిస్తోంది. ఎంత ప్రేమించాడామెను? ఎంత దుఃఖం ఆ గుండెలో దాచుకుని తడిలేని ఎడారిలా కనబడుతున్నారు?!

"అమ్మా!"

తత్తరపాటుపడి "ఆ!" అంది ఆ పిలుపులోని మాధుర్యానికి ...

"సీతారావమ్మ బావుందా?"

ఒక్కసారిగా ఏదో కరుడుగట్టిన స్తబ్ధత. గుండెల్లో గూడుకట్టుకున్న నిరాశ ఫటేలున పేలిపోయినట్లైంది. తత్తరపాటుతో–

"ఆ! మీకు నమస్కారాలు చెప్పమన్నారు..." ఒంగి ఆయన కాళ్లకు నమస్కరిస్తూ అన్నది రంజన.

ఆయన కన్నీరు, ఆమె కన్నీరు... జాలువారి, మనసు ముంగిట్లో ముత్యాలుగా, ఆ ఇంటి జ్ఞాపకాలై నిలిచిపోతాయా? ఏమో!...

కాలమే చెప్పాలి మరి.

('ఆంధ్రజ్యోతి' దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక, 1991)